

Kronika

Jagoda Juranić

The death earlier this year of Jagoda Juranić, who taught English at the XVI Gimnasia, was felt as a deep loss by those whom she taught, and also by all her Yugoslav and English colleagues.

As a teacher, she was apt to say that she was never quite sure that she had ever taught anyone anything, and thus she illustrated the fate of the very good teacher whose persistent self-criticism forbids the full reward of knowing oneself to be successful. However many are the students at the Gimnasia, the University, and elsewhere who would readily (and do) pay her the homage of having been an engaging teacher.

As a teacher and a personality she was strikingly energetic, possessed of intellectual clarity and a deeply-felt scepticism; but perhaps her most remarkable quality was her comprehensive imagination — her unprejudiced openness to experience, people, art, and ideas was exhilarating and will not be forgotten easily by those who knew her and worked with her.

D. J.

Djelatnost Sekcije za strane jezike HFD

Kao što smo pisali u jednom od prošlih brojeva našeg časopisa, *Sekcija za strane jezike i književnosti Hrvatskog filološkog društva* ima razgranatu djelatnost, usmjerenu na potporu maganju stručnog uzdizanja nastavnika stranih jezika, na usavršavanje i osvremenjivanje nastave, na poticanje šire diskusije o suvremenim metodama pedagoškog rada i dr. Navodimo ukratko čime se *Sekcija* bavila u ožujku i u travnju 1973. g.

1. Kao i prošlih, i ove je školske godine u suradnji Zavoda za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH i *Sekcije za strane jezike HFD* organizirano

i 7. IV 1973. provedeno republičko natjecanje učenika srednjih škola u znanju stranih jezika.¹

2. Dana 17. III 1973. održan je sastanak Sekcije na kojem su izložena tri zanimljiva referata. M. Dolenc govorio je o *Karakteristikama novog nastavnog programa stranih jezika u osnovnoj školi*. U nastavi se provode aktivne metode, bazirane na načelima suvremene lingvistike. Pojačava se uloga audiovizualnih sredstava, sve se više uvode u nastavu radio-emisije i TV-emisije. Novi nastavni program postavio je okvir osnovnog vokabulara od 1500—1800 riječi. Gramatičko je gradivo djelomično reducirano, pri čemu se uvođe stupnjevi usvojenosti gramatičkih jedinica: stupanj A (automatizacija) za najfrekventnije jedinice, stupanj R (reprodukcijska) za nešto manje frekventne i stupanj P (prepoznavanje) za još manje frekventne jedinice; posljednje dve skupine obrađuju se potanje u srednjoj školi. Programom se predviđa rad s manjim skupinama učenika i početna nastava (striktno oralna) u IV razredu.

D. Celmić govorila je o *Reformi u srednjem obrazovanju*. Iznijela je program *stupnjevitog obrazovanja* sa četiri osnovna tipa (A — učenik nakon osnovne škole ide u tvornicu i tamo radi i uči; B — učenik stupa u posao nakon dva razreda opće srednje škole; C — učenik stupa u posao nakon tri razreda srednje škole; D — učenik završava četiri razreda srednje škole i može se upisati na fakultet, odnosno na visoku školu ili postati srednjokvalificirani radnik). Stranom jeziku treba dati 140 sati u prvoj i 280 sati u drugoj fazi, pri čemu se razlikuju tipovi stručnih škola; za gimnazije se predviđa ukupan broj od 420 sati za obje faze. Istaknuta je važnost načela da učenik mora nastaviti učiti strani jezik koji je učio u osnovnoj školi, i to na onom nivou koji se nakon osnovne škole može očekivati. Predviđa se širenje usvojenog vokabulara za daljih 600 riječi, tako da se učenici mogu snalaziti u situacijama svakidašnjeg života, slušati i čitati jednostavne tekstove, što bolje ovladati pismenim izrazom i upoznati se s osnovnim crtama kulture i civilizacije zemlje čiji jezik uče.

M. Jurčić govorila je o *koncepciji suvremenog udžbenika stranog jezika*.

¹ Potanje o tome v. prilog D. Celmić na str. 157.

Istakla je potrebu da u odabiranju materijala za udžbenik autor polazi s pozicijom suvremene lingvistike i metodike. Osobito je važno da tekstovi budu kraći, ali da se osigura veća eksploracija jezičnog materijala, tj. da udžbenik sadržava što veći broj vježbi.²

3. Dana 3. IV 1973. održan je drugi sastanak Sekcije, tematski povezan s prvim. Vrlo zanimljiv i konstruktivan razgovor o prvom godištu časopisa *Strani jezici* održan je s glavnim urednikom prof. dr. R. Filipovićem³.

D. Celmić održala je referat o izbornoj nastavi koja je planirana za srednju školu i o mjestu koje bi u njoj mogla imati nastava stranih jezika.⁴

4. Podsekcija za ruski jezik posvetila je dio svog »pedagoškog dana« 20. III 1973. razgovoru o položaju ruskog jezika na školama u SRH. Uz prisutnost mr. D. Celmić, savjetnika za strane jezike pri Zavodu za unapredavanje stručnog obrazovanja, i dvaju zastupnika Sabora SRH — ujedno profesora ruskog jezika — izneseno je mišljenje da zastupanost ruskog jezika prema drugim stranim jezicima, osobito u gradovima i pojedinim područjima Republike, ne zadovoljava i da treba poraditi na uspješnjem međusobnom dogovaranju o raspodjeli učenja stranih jezika. Neki razumni omjeri, dosljednost i stabilnost u njihovu održavanju morali bi zamijeniti stihijnost kakva se sada susreće na terenu.

A. M.

Natjecanje učenika u stranim jezicima

Natjecanje učenika u stranim jezicima ima već svoju tradiciju jer je ove školske godine održano četvrti put.

Iz ukupno 74 škole natjecalo se 3300 učenika i to:

u engleskom jeziku	1676 učenika
u njemačkom jeziku	774 učenika
u ruskom jeziku	510 učenika
u francuskom jeziku	122 učenika
u talijanskom jeziku	218 učenika

U drugoj fazi natjecanja, tj. na republičkom natjecanju, sudjelovalo je 105 učenika, i to iz škola iz čitave Republike, kao npr. iz Rijeke, Opatije,

² Potanje o postavkama iznesenim u referatu v. članak M. Jurčić na str. 98.

³ O rezultatima razgovora izvještava glavni urednik u *Uvodniku*: v. str. 81.

⁴ V. D. Celmić na str. 125.

Varaždina, Labina, Rovinja, Pakrac, Zagreba, Osijeka, Karlovca itd.

Organizatori natjecanja su i ove godine bili Zavod za unapredavanje stručnog obrazovanja SRH i Sekcija za strane jezike *Hrvatskog filološkog društva*.

Učenici su na natjecanju pokazali da su svi ladi sve vještine, tj. govor, čitanje, slušanje, razumijevanje, a isto tako i pisanje.

Testove su izradili nastavnici stranih jezika, stručnjaci za pojedine jezike, prema najsvremenijim kriterijima, tako da je vrednovanje znanja zaista bilo objektivno. Osim pismenog dijela ispita učenici su imali i usmeni ispit, u toku kojeg su pokazali da se znaju služiti jezikom te da se snalaze u sva-kodnevnom govoru.

Svrha je takvih natjecanja što više motivirati učenike u učenju stranih jezika i poticati ih na daljnji rad i usavršavanje, kako bi se znanjem koje su stekli u školi u toku srednješkolskog obrazovanja mogli i kasnije koristiti na studijama i na svom radnom mjestu.

Natjecanje i dobar uspjeh učenika nisu samo motivacija i doživljaj za učenike već i poticaj za nastavnike da nastave svojim radom.

D. C.

Tečaj za studente Pedagoške akademije u Željeznom i mlađe učitelje — Gradišćanske Hrvate

Od 15. do 21. travnja 1973. održan je u Pedagoškoj akademiji u Zagrebu didaktičko-metodički tečaj za skupinu Gradišćanskih Hrvata koji su kao svoj životni poziv odabrali njegovanje hrvatskog jezika u osnovnim školama što ih polaze djeca Gradišćanskih Hrvata.

Takvi se tečajevi održavaju svakoga proljeća dugi niz godina i postali su već tradicionalni. Svrha im je da se na njima mlađi Gradišćanci upoznaju s našim metodama rada u razrednoj nastavi, napose u nastavi hrvatskoga jezika, zatim da upoznaju ili prošire terminologiju u ostalim predmetima razredne nastave i — na kraju — da u našoj sredini donekle osvježe svoj materinji jezik.

I ove godine goste je na tečaj do-veo, nažalost posljednji put, zasluzni predavač didaktike dvojezične nastave za hrvatske studente na Pedagoškoj

akademiji u Željeznom i umirovljeni nadzornik za hrvatsko školstvo Zemaljske vlade u Gradišću Konrad Meršić, koji zbog slabog zdravstvenog stanja ovoga ljeta napušta i tu dužnost. Meršić je svojim predanim i neumornim radom i oduševljenjem veoma mnogo pridonio da nove generacije Gradiščanskih Hrvata i dalje s velikom ljubavlju njeguju svoj materinji jezik.

Z. M.

Hrvatski ili srpski jezik kao obvezatan strani jezik u austrijskoj gimnaziji

U Saveznoj gimnaziji i Realnoj gimnaziji u Leibnitzu kraj Graza mogu učenici smjera modernih jezika kao drugi strani jezik birati i hrvatski ili srpski jezik.

Učenje našega jezika uvedeno je počevši od školske godine 1968/1969, a prošle godine se predmet po prvi put pojavio i na ispitu zrelosti. Ove školske godine izlazi, dakle, na završni ispit već druga generacija maturanata.

Prema nastavnom planu i programu koji je propisalo austrijsko Savezno ministarstvo prosvjete hrvatski ili srpski jezik mogu učenici smjera modernih jezika (Neusprachliches Gymnasium) birati kao obvezatan predmet u svojstvu drugog estranog jezika.

Nastava je u rukama prof. Melichara, izvrsnog poznavaoца našega jezika i naših književnosti. Otkako je hrvatski ili srpski uveden kao nastavni predmet, prof. Melichar nije propustio nijednu godinu a da ne dovede svoje učenike na ekskurziju u Jugoslaviju, što mnogo pridonosi širenju opće kulture, pa i zanimanja za jezik koji uče.

Z. M.

Prikazi knjiga

Josip Badalić:

Rusko-hrvatske književne studije

Liber, Zagreb 1972, 479 str.

Dio zanimanja našeg istaknutog slavista i književnog historičara, kojemu zahvalnost za upaljenu iskru ljubavi prema proučavanju jezika i književnosti

duguju mnogi naraštaji njegovih učenika, skupljen je i u ovoj knjizi, koja tako omogućila da riječi našeg profesora Badalića budu vrelo spoznaja i nadahnuća i onima koji nisu imali sreće slušati njegova predavanja. Ona, doduše, neće moći prenijeti svu topolinu profesorove žive riječi, ali će tako pridobiti čitača obiljem podataka, širinom njihova razmatranja, nemetljivim vladanjem temom.

Svojom metodskom dosljednošću, povjesnom postupnošću i problemskom uokvirenosti studije kompozicijski izgrađuju cjelovitost ove knjige, koja započinje analizom prijevodā staroruskog Spjeva o vojevanju Igorovu u jugoslavenskim književnostima, odakle izrasta Badalićev stav o tim pokušajima i vlastiti cjelovit prijevod spjeva, a završava knjiga iscrpnim raščlanjivanjem naših prijevoda Blokove Dvanaestorice.

U tom vremenskom okviru kronološki je raspoređena povijest hrvatsko-ruskih kulturnoknjževnih uzajamnosti, prožimanja i utjecaja. Oni se šire sve tamo od XVII stoljeća i djelovanja zanesenjaka i nevoljnika Jurja Križanića, začetnika romantičarskih težnji za sveslavenskom skupnošću, koji je svojom aktivnošću i baštinom mogao goditi autorovim i našim nacionalnim osjećajima, jer će se ti osjećaji naći u obrani kad utjecaji poteku u povratnoj struci iz nacionalno samosvjesne pobjedničke poslijenapoleonovske Rusije u rastrzanu Hrvatsku.

Veliku pozornost Badalić posvećuje XIX stoljeću, hrvatskom traženju uzora i osloncu u ruskim piscima, tragu koji su ti pisci ostavili u djelima, programima i kritici hrvatske književnosti toga doba. U knjizi se ti utjecaji proučavaju od vremena ilirizma pa sve do početka XX stoljeća, a autor ih izravno nalazi u fondovima Sveučilišne knjižnice u izboru ruskih knjiga kojima su raspolagali ilirci i u tematskim podudarnostima naših pisaca s djelima ruskih književnika. Badalić taj utjecaj sustavno dalje promatra onako kako se on ostvariva u nas prevodenjem i ugledanjem u Puškina, Ljermontova, Gogolja, Ševčenka, Bjelinskog, Turgenjeva, Dostojevskog, Tolstoja i Gorkog. Svakome od tih pisaca posvećena je u knjizi zasebna studija. Metodološki svaka studija nastoji utvrditi kojim je redom i kojim djelima prevoden svaki od tih pisaca, kakve se podudarnosti s njihovim stvaralaštvom primjećuju u djelima naših autora i kako je te ruske književnike ocjenjili.

vala tadašnja hrvatska književna kritika. Ujedno je u knjizi pokazana uvjetovanost prodiranja tih utjecaja povijesnodruštvenom situacijom, izraženom vjekovnim otporom prema njemačkoj prevlasti i svješću o slavenskom zajedništvu, te srodnostima duhovnih kretnjaka koje su usmjeravale interes naših kulturnih zbivanja za pojedine ruske pisce. To je izazivalo i određeno kašnjenje preuzimanja utjecaja onih pisaca koji su svojim oslanjanjem na Evropu i kritikom ruskog društva unijeli disharmoniju u idealni i idealizirani sklad Slavenstva. Time se u Badalića tumači ponešto zakašnjelo preuzimanje djela Bjelinskog i Dostojevskog. To je i uzrok probiranju i ispuštanjima u prevođenju Ševčenka, ali uzrok i tome što je Ševčenko smješten u okvire ruske književnosti, kako se drobljenjem Slavenstva ne bi naškodilo oslobođilačkim težnjama Južnih Slavena. To je ujedno i uzrok tome što i sam Badalić nalazi za svoje usporedne studije najplodnije tlo baš u XIX stoljeću pa s ljubavlju i predanošću iscrpno istražuje sve odraze slavenskih nadanja u djelima i djelatnosti naših pisaca prošlog stoljeća.

Obiljem podataka ta će knjiga korisno poslužiti mlađim nastavljačima Badalićeva djela da iz nje pocrpu osnovnu građu koja će im omogućiti da izvrše detaljnju tekstološku analizu onih djela naše književnosti što su potražila uzor u russkih pisaca. Svojim istraživanjima Badalić nadalje upućuje buduće istraživače na to koje veze još treba produbiti, koje razviti, jer je, na primjer, nedovoljno prevođenje ukrajinskih klasika bilo i ostalo ozbiljan propust naše kulture.

Na kraju valja reći da izdavač uz pohvalu što je objavio ovu knjigu zaslužuje i pokudu jer njegov korektor nije uklonio grube tiskarske pogreške iz onih citata ruske poezije koji se navode u originalu.

Radomir Venturin

Antica Antoš:

Osnove lingvističke stilistike

»Školska knjiga«, Zagreb, 1972, 157 str.

U našoj lingvističkoj literaturi pojavila se nedavno nova knjiga o jeziku i stilu, a namijenjena je prvenstveno studentima pedagoških akademija i na-

tavnicima osnovnih i srednjih škola kojima je struka jezik i književnost.

Kao što sama autorica kaže, knjiga izlazi u vrijeme bujnog razvoja lingvistike i lingvističke stilistike, ali i u vrijeme kad H. Hatzfeld u svojoj »Kritičkoj bibliografiji nove stilistike u romanskoj književnosti od 1900—1952« analizira više od dvije tisuće djela o stilu pod najrazličitim naslovima. Raznolikost gledišta u tim djelima dovoljno upućuje na to kako se stilski kritičari razmimoilaze u tome što je zapravo predmet stilistike, koji joj je cilj i koje bi joj trebalo da budu metode.

Sam pojam »stila« veoma je neodređen i pretrpio je čitav niz promjena u definiciji. Autorica ove knjige polazi sa stajališta da je stil »način (vid i kvalitet) na koji se jezičnim izrazom služi s jedne strane zajednica, a s druge pojedinac... Vid i kvalitet jezičnog izraza (stil) složen je kao što je složen i sam jezični izraz, nosilac tog izraza — zajednica ili nosilac tog izraza — pojedinac, situacija u kojoj izraz nastaje i svrha u koju on nastaje. Opisivanje vide i kvaliteta takva izraza — prvi je zadatak stilistike, a ispitivanje uzroka njegove upotrebe u pojedinaca — drugi. Umjesto normiranja koje upućuje da treba govoriti ili pišati na ovaj ili na onaj način, potrebno je u svjetlu suvremene znanosti proučiti kako se jezični izraz manifestira na različitim područjima njegove upotrebe... Lingvistička stilistica ne iznosi ocjene. Ona proučava jezične činjenice, traži opće zakone, a rezultate svojih istraživanja podnosi svima onima koji ih u proučavanju književnosti žele iskoristiti kao siguran put estetskom vrednovanju književnog djela.«

Autorica smatra da podjela kritike na dva smjera, na književnu kritiku koja se orijentirala proučavanju tematike, ideja, biti književnog djela, i na modernu lingvističku stilističku kritiku, koja se sve više orijentira cijelovitom zahvaćanjem književnog djela, nema nikakva opravdanja. Tu se njezin stav ne poklapa sa stavom nekih drugih jezikoslovaca koji smatraju da lingvistička analiza književnog djela, ma koliko bila istačana, ne može nikada prodrijeti u bit književnoumjetničkog djela, jer »struktura jezičnog sustava i struktura unutrašnjeg svijeta književnog djela nisu jedna te ista struktura, nego ostaju različite, premda se realiziraju u identičnom jezičnom materijalu.«

No bez obzira na stav o tim krajnjim mogućnostima lingvističke stilistike većina se stručnjaka slaže da lingvističke spoznaje mogu i te kako pomoći nauci o književnosti u što boljem i svestranijem pristupu tekstu. U to ime treba pozdraviti i ovu knjigu, koja je, prema riječima autorice, »pokušaj da se složeno područje našega jezičnog sustava, njegovih posebnih namjena, a prema tome i književnoumjetničkog izraza, prikaže kao vid i kvalitet jezičnoga znaka triju razina: fonetičke, morfološkosemantičke i sintaktičke«.

Gradska knjige podijeljena je u tri dijela:

Prvi dio sadržava pet poglavlja.

U prvom poglavlju o *jeziku i stilu* ukratko se raspravlja o gramatici i stilistici, o podjeli stilistike na normativnu i lingvističku, o deskriptivnoj i genetičkoj stilistici, te o pojmovnoj i stilističkoj vrijednosti izraza.

U drugom poglavlju o *fonetici, fonologiji i fonostilistici* govori se o vokalskim i konsonantskim fonetskim varijantama, o učestalosti naših glasova, o frekvencijskoj vrijednosti glasovnih optimala, o distinkтивnim obilježjima fonema, prirodnoj (ekspresivnoj) i narmernoj (impresivnoj) vrijednosti glasova, fonostilističkoj motiviranosti izbora, fonostilističkoj vrijednosti akcenta i kvantiteta, o ritmu i intonaciji.

Poglavlje o *morfologiji* (morfonologiji), *morfostilistici* (morfonostilistici), *semanticu i semantostilistici* obrađuje varijante u morfostilistici, sinonimske varijante, afektivnu vrijednost sufiksa i prefiksa (deminutiva i augmentativa), značenje i izražajnost riječi, neke stilске figure i trope, paralelizam obujma riječi i njezina značenja i evokaciju posebnih efekata specifičnim leksikom.

U sljedećem poglavlju o *sintaksi i sintaktostilistici* razmatra se red riječi u prostoj i red rečenica u složenoj rečenici, sintaktostilističke varijante, izražajnost nekih vrsta riječi i glagolskih konstrukcija, upravni i neupravni govor, slobodni upravni govor i unutrašnji upravni govor.

U posljednjem poglavlju prvog dijela o *genetičkoj stilistici* riječ je o izrazu u individualnom stilu, o razlici između deskriptivne stilistike, koja opisuje stilske kategorije, i genetičke stilistike, ko-

ja ocjenjuje kako i zašto se tim kategorijama pojedinac služi, o kritici stila, te o pitanju lingvistike i poetike.

Drugi dio nosi naslov »*Stil pjesničkog jezika*«, a sadržava poglavlja o stihu i o versifikaciji (prosodiji, metrički i ritmici), o pjesničkom leksiku, skladu pjesničkoga jezika, preobražaju jezika u pjesničkom djelu, te o poeziji i prozi.

Treći dio »*Stil i tehnike moderne proze*« obuhvaća roman toku svijesti, egzistencijalistički roman, roman filozofije apsurda, antiroman i moderni roman u hrvatskoj književnosti.

Obradu čitave materije autorica je bazirala na ovim osnovnim stavovima koje je navela u pogовору:

»Osnovna je kategorija stilistike kao lingvističke znanosti *afektivnost* (Ch. Bally), inherentno svojstvo, koje uz racionalnost posjeduje, u manjoj ili u većoj mjeri, svaki jezični znak. Druga je značajna kategorija lingvističke stilistike mogućnost *izbora* (J. Marouzeau) među logički jednako valjanim, a afektivno različitim *varijantama* jezičnih znakova svih razina.

Što vrijedi za jezik, sredstvo sporazumijevanja, vrijedi i za njegove različite namjene, posebice za jezik umjetničke književnosti. I poetika, znanost o pjesničkom umijeću, i versifikacija, znanost o stihu, pripadaju području lingvističke stilistike jer se i na njih proteže načelo afektivnosti i izbora.

Proučavanje jezičnih znakova, međutim, nije samo sebi cilj. Ono je usmjereni potpunijem razumijevanju misli i osjećaja koji se jezičnim znakovima izražavaju te poruke sadržane u svakoj jezičnoj obavijesti, bila ona umjetničke ili neumjetničke prirode. Takvo proučavanje, dalje, uključuje sklad između oznake i označenoga, oblike i sadržaja svake obavijesti, pa i umjetničke obavijesti u književnome tekstu.«

Sva tri dijela knjige popraćena su primjerima iz domaće i svjetske literature (u prijevodu), a posebno treći dio, koji pored primjera iz tekstova domaćih književnika obiluje ilustracijama iz djela stranih pisaca kao što su V. Woolf, M. Proust, J. Joyce, W. Faulkner, A. Camus i drugi.

Marka Filipović